નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

સુબોધાલઙ્કારો

૧. દોસાવબોધ-પઠમપરિચ્છેદ

રતનત્તયપ્પણામ

૧. મુનિન્દવદનમ્ભોજ, ગબ્ભસમ્ભવસુન્દરી;
સરણં પાણિનં વાણી, મય્હં પીણયતં મનં.

નિમિત્ત

૨. **રામ, સમ્મા**'દ્ય'લઙ્કારા, સન્તિ સન્તો પુરાતના;
તથાપિ તુ વળઞ્જેન્તિ, સુદ્ધમાગધિકા ન તે.

અભિધાનાદિકં

૩. તેના'પિ નામ તોસેય્ય, મેતે લઙ્કારવજ્જિતે;
અનુરૂપેના'લઙ્કારે, ને'સ મેસો પરિસ્સમો.

૪. યેસં ન સઞ્ચિતા પઞ્ઞા, નેકસત્થન્તરો'ચિતા;
સમ્મોહ'બ્ભાહતા વે'તે, નાવબુજ્ઝન્તિ કિઞ્ચિપિ.

૫. કિં તેહિ પાદસુસ્સૂસા, યેસં નત્થિ ગરૂનિ'હ;
યે તપ્પાદરજોકિણ્ણા, તે'વ સાધૂ વિવેકિનો.

૬. **કબ્બ, નાટક**નિક્ખિત્ત, નેત્તચિત્તા કવિજ્જના;
યંકિઞ્ચિ રચયન્તે'તં, ન વિમ્હયકરં પરં.

૭. તેયે'વ પટિભાવેન્તો, સો'વ બન્ધો સવિમ્હયો;
યેન તોસેન્તિ વિઞ્ઞૂ યે, તત્થ પ્ય'વિહિતા'દરા.

૮. **બન્ધો** ચ નામ સદ્દ,ત્થા, સહિતા દોસવજ્જિતા;
પજ્જ ગજ્જ વિમિસ્સાનં, ભેદેના'યં તિધા ભવે.

૯. **નિબન્ધો** ચા'**નિબન્ધો** ચ, પુન દ્વિધા નિરુપ્પતે;
તં તુ પાપેન્ત્ય'લઙ્કારા, વિન્દનીયતરત્તનં.

૧૦. અનવજ્જં મુખમ્ભોજ [‘‘અમ્ભોજ’’ન્તિ પદં પાળિયં નત્થિ, વારિજવાચકં, સક્કટગન્થતો અનીતં],
મનવજ્જા ચ ભારતી;
અલઙ્કતા’વ સોભન્તે, કિં નુ તે નિર’લઙ્કતા?

૧૧. વિના ગરૂપદેસં તં, બાલો’લઙ્કત્તુ મિચ્છતિ;
સમ્પાપુણે ન વિઞ્ઞૂહિ, હસ્સભાવં કથં નુ સો?

૧૨. ગન્થોપિ કવિવાચાન, મલઙ્કાર’પ્પકાસકો;
યાતિ તબ્બચનીયત્તં, ત’બ્બોહારૂ’પચારતો.

૧૩. દ્વિપ્પકારા અલઙ્કારા, તત્થ **સદ્દ**, **ત્થ**ભેદતો;
સદ્દત્થા **બન્ધ**નામા’વ, તંસજ્જિત તદાવલિ.

૧૪. ગુણાલઙ્કારસંયુત્તા, અપિ દોસલવ’ઙ્કિતા;
પસંસિયા ન વિઞ્ઞૂહિ, સા કઞ્ઞા વિય તાદિસી.

૧૫. તેન દોસનિરાસો’વ, મહુસ્સાહેન સાધિયો;
નિદ્દોસા સબ્બથા સા’યં, સગુણા ન ભવેય્ય કિં?

૧૬. સા’લઙ્કારવિયુત્તા’પિ, ગુણયુત્તા મનોહરા;
નિદ્દોસા દોસરહિતા, ગુણયુત્તા વધૂ વિય.

૧૭. **પદે વાક્યે તદત્થે** ચ, દોસા યે વિવિધા મતા;
સો’દાહરણ મેતેસં, લક્ખણં કથયામ્ય’હં.

પદદોસ ઉદ્દેસ

૧૮. વિરુદ્ધત્થન્તરા, ઝત્થ, કિલિટ્ઠાનિ, વિરોધિ ચ;
નેય્યં, વિસેસનાપેક્ખં, હીનત્થક મનત્થકં.

વાક્યદોસ ઉદ્દેસ

૧૯. દોસા પદાન વાક્યાન, મેકત્થં ભગ્ગરીતિકં;
તથા બ્યાકિણ્ણ ગામ્માનિ, યતિહીનં કમચ્ચુતં;
અતિવુત્ત મપેતત્થં, સબન્ધફરુસં તથા.

વાક્યત્થદોસઉદ્દેસ

૨૦. અપક્કમો’ , ચિત્યહીનં, ભગ્ગરીતિ, સસંસયં;
ગામ્મં દુટ્ઠાલઙ્કતીતિ, દોસા વાક્યત્થનિસ્સિતા.

૨૧. **વિરુદ્ધત્થન્તરં** તસ્મિં, યસ્સ'ઞ્ઞત્થો વિરુજ્ઝતિ;
અધિપ્પેતે યથા મેઘો, **વિસદો** સુખયે જનં.

૨૨. વિસેસ્ય મધિકં યેના, **ઝત્થ** મેતં ભવે યથા;
ઓભાસિતા'સેસદિસો, ખજ્જોતો'યં વિરાજતે.

૨૩. યસ્સ'ત્થા'વગમો દુક્ખો, પકત્યા'દિવિભાગતો;
કિલિટ્ઠં તં યથા તાય, સો'ય માલિઙ્ગ્યતે **પિયા**.

૨૪. યં કિલિટ્ઠપદં મન્દા, ભિધેય્યં **યમક**ાદિકં;
કિલિટ્ઠપદદોસે'વ, તમ્પિ અન્તો કરીયતિ.

૨૫. પતીતસદ્દરચિતં, સિલિટ્ઠપદસન્ધિકં;
પસાદગુણસંયુત્તં, **યમકં** મત મેદિસં.

૨૬. **અબ્યપેતં બ્યપેત'ઞ્ઞ**, માવુત્તા'નેકવણ્ણજં;
યમકં તઞ્ચ પાદાન, માદિ, મજ્ઝ, ન્ત, ગોચરં.

અબ્યપેત પઠમપાદાદિ યમકં

૨૭. સુજના'સુજના સબ્બે, ગુણેનાપિ વિવેકિનો;
વિવેકં ન સમાયન્તિ, અવિવેકિજનન્તિકે.

અબ્યપેત પઠમ દુતિય પાદાદિ યમકં

૨૮. કુસલા'કુસલા સબ્બે, પબલા'પબલા થવા;
નો યાતા યાવ'હોસિત્તં, સુખદુક્ખપ્પદા સિયું;
અબ્યપેત પઠમ દુતિય તતિયપાદાદિ યમકં.

૨૯. સાદરં સા દરં હન્તુ, વિહિતા વિહિતા મયા;
વન્દના વન્દનામાન, ભાજને રતનત્તયે.

અબ્યપેત ચતુક્કપાદાદિ યમકં

૩૦. કમલં ક'મલં કત્તું, વનદો વનદો'મ્બરં;
સુગતો સુગતો લોકં, સહિતં સ હિતં કરં.

૩૧. અબ્યપેતાદિયમક , સ્સેસો લેસો નિદસ્સિતો;

ઞેય્યાનિ’માયેવ દિસા, ય’ઞ્ઞાનિ યમકાનિપિ.

૩૨. અચ્ચન્તબહવો તેસં, ભેદા સમ્ભેદયોનિયો;
તથાપિ કેચિ સુકરા, કેચિ અચ્ચન્તદુક્કરા.

૩૩. **યમકં** તં **પહેલી** [પહેળિ (ક॰)] ચ, નેકન્તમધુરાનિ’તિ;
ઉપેક્ખિયન્તિ સબ્બાનિ, સિસ્સખેદભયા મયા.

૩૪. દેસકાલકલાલોક, ઞાયાગમવિરોધિ યં;
તં **વિરોધિપદં** ચે’ત, મુદાહરણતો ફુટં.

૩૫. ય દપ્પતીત માનીય, વત્તબ્બં **નેય્ય** માહુ તં;
યથા સબ્બાપિ **ધવલા**, દિસા રોચન્તિ રત્તિયં.

૩૬. નેદિસં બહુ મઞ્ઞન્તિ, સબ્બે સબ્બત્થ વિઞ્ઞુનો;
દુલ્લભા’વગતી સદ્દ, સામત્થિયવિલઙ્ઘિની.

૩૭. સિયા **વિસેસનાપેક્ખં**, યં તં પત્વા વિસેસનં;
સાત્થકં તં યથા તં સો, ભિય્યો પસ્સતિ **ચક્ખુના**.

૩૮. હીનં કરે વિસેસ્યં યં, તં **હીનત્થં** ભવે યથા;
નિપ્પભી કત ખજ્જોતો, સમુદેતિ દિવાકરો.

૩૯. પાદપૂરણમત્તં યં, **અનત્થ**મિતિ તં મતં;
યથા **હિ** વન્દે બુદ્ધસ્સ, પાદપઙ્કેરુહં **પિ ચ**.

વાક્યદોસ નિદ્દેસ

૪૦. સદ્દતો અત્થતો વુત્તં, યત્થ ભિય્યોપિ વુચ્ચતિ;
ત **મેકત્થં** યથા’**ભાતિ, વારિદો વારિદો અયં**.

યથા ચ

૪૧. તિત્થિયઙ્કુરબીજાનિ, જહં દિટ્ઠિગતાનિ’હ;
પસાદેતિ પસન્ને’સો, મહામુનિ મહાજને.

૪૨. આરદ્ધક્કમવિચ્છેદા, **ભગ્ગરીતિ** ભવે યથા;
કાપિ પઞ્ઞા, કોપિ પગુણો, પકતીપિ અહો તવ.

૪૩. પદાનં દુબ્બિનિક્ખેપા, બ્યામોહો યત્થ જાયતિ;

તં **બ્યાકિણ્ણન્તિ** વિઞ્ઞેય્યં, તદુદાહરણં યથા.

૪૪. **બહુગુણે પણમતિ, દુજ્જનાનં પ્યયં જનો;**
હિતં પમુદિતો નિચ્ચં, સુગતં સમનુસ્સરં.

૪૫. વિસિટ્ઠવચના'પેતં, **ગામ્મં**'ત્ય'ભિમતં યથા;
કઞ્ઞે કામયમાનં મં, ન કામયસિ કિંન્વિ'દં?

૪૬. પદસન્ધાનતો કિઞ્ચિ, દુપ્પતીતિકરં ભવે;
તમ્પિ **ગામ્મં** ત્ય'ભિમતં, યથા **યાભવતો પિયા.**

૪૭. વુત્તેસુ સૂચિતે ઠાને, પદચ્છેદો ભવે યતિ;
યં તાય હીનં તં વુત્તં, **યતિહીનન્તિ** સા પન.

૪૮. યતિ **સબ્બત્થપાદન્તે, વુત્તડ્ઢે** ચ વિસેસતો;
પુબ્બાપરાનેકવણ્ણ, **પદમજ્ઝે**પિ કત્થચિ.

તત્થોદાહરણપચ્ચુદાહરણાનિ યથા

૪૯. તં નમે સિરસા **યામિ, કરવણ્ણં** તથાગતં;
સકલાપિ દિસા **સિઞ્ચ, તિવ** સોણ્ણરસેહિ યો.

૫૦. સરો સન્ધિમ્હિ પુબ્બન્તો, વિય લોપે વિભત્તિયા;
અઞ્ઞથા ત્વ'ઞ્ઞથા તત્થ, યા'દેસાદિ પરા'દિ'વ.

૫૧. **યાદી** પુબ્બપદન્તા'વ, નિચ્ચં પુબ્બપદસ્સિતા;
પાદયો નિચ્ચસમ્બન્ધા, પરાદીવ પરેન તુ.

સબ્બત્થોદાહરણાનિ યથા

૫૨. નમે તં સિરસા **સબ્બો, પમા'તીતં** તથાગતં;
યસ્સ લોકગ્ગતં **પત્ત, સ્સો'પમા** ન હિ યુજ્જતિ.

૫૩. મુનિન્દં તં સદા **વન્દા, મ્ય'નન્તમતિ** મુત્તમં;
યસ્સ **પઞ્ઞા ચ મેત્તા ચ, નિસ્સીમા**તિ વિજમ્ભતિ.

યાદિપાદીસુ પચ્ચુદાહરણાનિ યથા

૫૪. મહામેત્તા **મહાપઞ્ઞા, ય** યત્થ પરમોદયા;
પણમામિ જિનં તં **પ, વરં** વરગુણા'લયં.

૫૫. પદત્થક્કમતો મુત્તં, **કમચ્ચુત** મિદં યથા;
ખેત્તં વા દેહિ ગામં વા, દેસં વા મમ સોભનં.

૫૬. લોકિયત્થ મતિક્કન્તં, **અતિવુત્તં** મતં યથા;
અતિસમ્બાધ માકાસ, મેતિસ્સા થનજમ્ભને.

૫૭. સમુદાયત્થતો'પેતં, તં **અપેતત્થકં** યથા;
ગાવિપુત્તો બલિબદ્ધો, તિણં ખાદી પિવી જલં.

૫૮. બન્ધે ફરુસતા યત્થ, તં **બન્ધફરુસં** યથા;
ખરા ખિલા પરિક્ખીણા, ખેત્તે ખિત્તં ફલત્ય'લં.

વાક્યત્થદોસ નિદ્દેસ

૫૯. ઞેય્યં લક્ખણ મન્વત્થ, વસેના'**પક્કમાદિનં;**
ઉદાહરણ મેતેસં, દાનિ સન્દસ્સયામ્ય'હં.

તત્થા'પક્કમં યથા

૬૦. **ભાવના, દાન, સીલાનિ**, સમ્મા સમ્પાદિતાનિ'હ;
ભોગ, સગ્ગાદિ, નિબ્બાન, સાધનાનિ ન સંસયો.

ઓચિત્યહીનં યથા

૬૧. **પૂજનીયતરો લોકે, અહ મેકો નિરન્તરં;**
મયેકસ્મિં ગુણા સબ્બે, યતો સમુદિતા અહું.

યથા ચ

૬૨. **યાચિતો'હં કથં નામ, ન દજ્જામ્ય'પિ જીવિતં;**
તથાપિ પુત્તદાનેન, વેધતે હદયં મમ.

ભગ્ગરીતિ યથા

૬૩. **ઇત્થીનં દુજ્જનાનઞ્ચ**, વિસ્સાસો નોપપજ્જતે;
વિસે સિઙ્ગિમ્હિ નદિયં, રોગે રાજકુલમ્હિ ચ.

સસંસયં યથા

૬૪. મુનિન્દચન્દિમા લોક, સરલોલવિલોચનો;
જનો' વક્કન્તપન્થો'વ, **ગોપદસ્સનપીણિતો.**

૬૫. વાક્યત્થતો દુપ્પતીતિ, કરં **ગામ્મં** મતં યથા;
પોસો **વીરિયવા** સો’યં, **પરં હન્ત્વા** ન વિસ્સમી.

૬૬. **દુટ્ઠાલઙ્કરણં** તેતં [ત્વેથં (?)], યત્થા’લઙ્કારદૂસનં;
તસ્સા’લઙ્કારનિદ્દેસે, રૂપ માવિ ભવિસ્સતિ.

૬૭. કતો’ત્ર સઙ્ખેપનયા મયા’યં,
દોસાન મેસં પવરો વિભાગો;
એસો’વ’લં બોધયિતું કવીનં,
તમત્થિ ચે ખેદકરં પરમ્પિ.

ઇતિ સઙ્ઘરક્ખિતમહાસામિવિરચિતે સુબોધાલઙ્કારે

દોસાવબોધો નામ

પઠમો પરિચ્છેદો.

૨. દોસપરિહારાવબોધ-દુતિયપરિચ્છેદ

૬૮. કદાચિ કવિકોસલ્લા, વિરોધો સકલો પ્ય’યં;
દોસસઙ્ખ્ય મતિક્કમ્મ, ગુણવીથિં વિગાહતે.

૬૯. તેન વુત્તવિરોધાન, મવિરોધો યથા સિયા;
તથા દોસપરિહારા, વબોધો દાનિ નીયતે.

તત્થ વિરુદ્ધત્થન્તરસ્સ પરિહારો યથા

૭૦. વિન્દન્તં પાકસાલીનં, સાલીનં દસ્સના સુખં;
તં કથં નામ મેઘો’યં, **વિસદો** સુખયે જનં?

યથા વા

૭૧. **વિનાયકો**પિ નાગો સિ, **ગોતમો**પિ મહામતિ;
પણીતોપિ રસા’પેતો, ચિત્તા મે સામિ તે ગતિ.

અઞ’ત્થસ્સ યથા

૭૨. કથં તાદિગુણાભાવે, લોકં તોસેતિ દુજ્જનો?
ઓભાસિતાસેસદિસો, ખજ્જોતો નામ કિં ભવે?

૭૩. પહેલિકાય [પહેળિકાય (ક॰)] મારુળ્હા, ન હિ દુટ્ઠા કિલિટ્ઠતા;
પિયા સુખા’લિઙ્ગિતં ક, માલિઙ્ગતિ નુ નો ઇતિ.

૭૪. યમકે નો પયોજેય્ય, કિલિટ્ઠપદ મિચ્છિતે;
તતો યમક મઞ્ઞં તુ, સબ્બ મેતંમયં વિય.

દેસવિરોધિનો યથા

૭૫. બોધિસત્તપ્પભાવેન , **થલેપિ જલજાન્ય**’હું;
નુદન્તાનિ’વ સુચિરા, વાસક્લેસં તહિં જલે.

કાલવિરોધિનો યથા

૭૬. મહાનુભાવ પિસુનો, મુનિનો મન્દ મારુતો;
સબ્બોતુકમયં વાયિ, ધુનન્તો **કુસુમં** સમં.

કલાવિરોધિનો યથા

૭૭. નિમુગ્ગમાનસો બુદ્ધ, ગુણે પઞ્ચસિખસ્સપિ;
તન્તિસ્સર **વિરોધો** સો, ન સમ્પીણેતિ કં જનં?

લોકવિરોધિનો યથા

૭૮. ગણયે ચક્કવાળં સો, ચન્દનાયપિ સીતલં;
સમ્બોધિ સત્ત હદયો, **પદિત્ત'ઙ્ગારપૂરિતં.**

ઞાયવિરોધિનો યથા

૭૯. **પરિચ્ચત્તભવો**પિ ત્વ, મુપનીતભવો અસિ;
અચિન્ત્યગુણસારાય, નમો તે મુનિપુઙ્ગવ.

આગમવિરોધિનો યથા

૮૦. નેવા'લપતિ કેના'પિ, **વચીવિઞ્ઞત્તિતો** યતિ;
સમ્પજાનમુસાવાદા, ફુસેય્યા'પત્તિદુક્કટં.

નેય્યસ્સ યથા

૮૧. મરીચિચન્દના'લેપ, લાભા સીતમરીચિનો;
ઇમા સબ્બાપિ **ધવલા**, દિસા રોચન્તિ નિબ્ભરં.

યથા વા

૮૨. મનોનુરઞ્જનો માર, ઙ્ગનાસિઙ્ગારવિબ્ભમો;
જિનેના'સમનુઞ્ઞાતો, મારસ્સ **હદયા'નલો.**

વિસેસનાપેક્ખસ્સ યથા

૮૩. અપયાતા'પરાધમ્પિ, અયં વેરી જનં જનો;
કોધપાટલભૂતેન, ભિય્યો પસ્સતિ **ચક્ખુના.**

હીનત્થસ્સ યથા

૮૪. **અપ્પકાનમ્પિ** પાપાનં, પભાવં નાસયે બુધો;
અપિ **નિપ્પભાતા'નીત**, **ખજ્જોતો** હોતિ ભાણુમા.

અનત્થસ્સ યથા

૮૫. ન પાદપૂરણત્થાય, પદં યોજેય્ય કત્થચિ,

યથા વન્દે મુનિન્દસ્સ, પાદપઙ્કેરુહં **વરં**.

૮૬. ભયકોધપસંસાદિ, વિસેસો તાદિસો યદિ;
વત્તું કામીયતે દોસો, ન તત્થે'કત્થતાકતો.

યથા

૮૭. **સપ્પો સપ્પો**! અયં હન્દ, નિવત્તતુ ભવં તતો,
યદિ જીવિતુકામો'સિ, કથં ત મુપસપ્પસિ?

ભઙ્ગરીતિનો યથા

૮૮. યોકોચિ રૂપા'તિસયો, કન્તિ **કાપિ** મનોહરા;
વિલાસા'તિસયો **કોપિ**,
અહો! બુદ્ધમહો'દયો.

૮૯. અબ્યામોહકરં બન્ધં, અબ્યાકિણ્ણં મનોહરં;
અદૂરપદ વિન્યાસં, પસંસન્તિ કવિસ્સરા.

યથા

૯૦. **નીલુપ્પલા'ભં નયનં, બન્ધુકરુચિરો'ધરો**;
નાસા હેમ'ઙ્કુસો તેન, જિનો'યં પિયદસ્સનો.

૯૧. સમતિક્કન્ત ગામ્મત્તં, કન્ત વાચા'ભિસઙ્ખતં;
બન્ધનં રસહેતુત્તા, **ગામ્મત્તં** અતિવત્તતિ.

યથા

૯૨. **દુનોતિ કામચણ્ડાલો**, સો મં સદય નિદ્દયો;
ઈદિસં બ્યસના'પન્નં, સુખીપિ કિ મુપેક્ખસે?

૯૩. **યતિહીનપરિહારો**, ન પુને'દાનિ નીયતે;
યતો ન સવનુ'બ્બેગં, હેટ્ઠા યેસં વિચારિતં.

કમચ્ચુતસ્સ યથા

૯૪. ઉદારચરિતો'સિ ત્વં, તેને'વા'રાધના ત્વયિ;
દેસં વા દેહિ **ગામં** વા, **ખેત્તં** વા મમ સોભનં.

અતિવુત્તસ્સ યથા

૯૫. મુનિન્દચન્દસમ્ભૂત, યસોરાસિમરીચિનં;
સકલોપ્ય’ય માકાસો, ના’વકાસો વિજમ્ભને.

૯૬. વાક્યં બ્યાપન્નચિત્તાનં, **અપેતત્થં** અનિન્દિતં;
તેનુ’મ્મત્તાદિકાનં તં, વચના’ઝ્અત્ર દુસ્સતિ.

યથા

૯૭. સમુદ્દો પીયતે સો’ય, મહ’મજ્જ જરાતુરો;
ઇમે ગજ્જન્તિ જીમૂતા, સક્કસ્સે’રાવણો પિયો.

૯૮. સુખુમાલા’વિરોધિત્ત, દિત્તભાવપ્પભાવિતં;
બન્ધનં **બન્ધફરુસ, દોસં** સંદ્દસયેય્ય તં.

યથા

૯૯. પસ્સન્તા રૂપવિભવં, સુણન્તા મધુરં ગિરં;
ચરન્તિ સાધૂ સમ્બુદ્ધ, કાલે કેળિપરમ્મુખા.

અપક્કમસ્સ યથા

૧૦૦**ભાવના, દાન, સીલાનિ**, સમ્મા સમ્પાદિતાનિ’હ;
નિબ્બાન, ભોગ, સગ્ગાદિ, સાધનાનિ ન સંસયો.

૧૦૧ઉદ્દિટ્ઠવિસયો કોચિ, વિસેસો તાદિસો યદિ;
અનુ’દ્દિટ્ઠેસુ નેવ’ત્થિ, દોસો કમવિલઙ્ઘને.

યથા

૧૦૨કુસલા’કુસલં અબ્યા, કત’મિચ્ચેસુ પચ્છિમં;
અબ્યાકતં પાકદં ન, પાકદં પઠમદ્વયં.

૧૦૩સગુણાના’વિકરણે, કારણે સતિ તાદિસે;
ઓચિત્યહીનતા’પત્તિ, નત્થિ ભૂતત્થસંસિનો.

૧૦૪ઓચિત્યં નામ વિઞ્ઞેય્યં, લોકે વિખ્યાત માદરા;
તત્થો’પદેસપભવા, સુજના કવિપુઙ્ગવા.

૧૦૫વિઞ્ઞાતોચિત્યવિભવો, ચિત્યહીનં પરિહરે;
તતો’ચિત્યસ્સ સમ્પોસે,

રસપોસો સિયા કતે.

યથા

૧૦૬.યો મારસેન માસન્ન, માસન્નવિજયુ'સ્સવો;
તિણાયપિ ન મઞ્ઞિત્થ, સો વો દેતુ જયં જિનો.

૧૦૭.આરદ્ધકત્તુકમ્માદિ, કમા'તિક્કમલઙ્ઘને;
ભગ્ગારીતિવિરોધો'યં, ગતિં ન ક્વા'પિ વિન્દતિ.

યથા

૧૦૮.સુજન'ઞ્ઞાન મિત્થીનં, વિસ્સાસો નો'પપજ્જતે;
વિસસ્સ સિઙ્ગિનો રોગ, નદીરાજકુલસ્સ ચ.

યથા

૧૦૯.ભેસજ્જે વિહિતે સુદ્ધ, બુદ્ધાદિરતનત્તયે;
પસાદ માચરે નિચ્ચં, **સજ્જને સગુણે**પિ ચ.

સસંસયસ્સ યથા

૧૧૦.મુનિન્દચન્દિમા'લોક, રસ લોલ વિલોચનો;
જનો'વક્કન્તપન્થો'વ, **રંસિ**દસ્સનપીણિતો.

૧૧૧.સંસયાયે'વ યંકિઞ્ચિ, યદિ કીળાદિહેતુના;
પયુજ્જતે ન દોસો'વ, સસંસયસમપ્પિતો.

યથા

૧૧૨.યાતે દુતિયં નિલયં, ગરુમ્હિ સકગેહતો;
પાપુણેય્યામ નિયતં, સુખ'મજ્ઝયના'દિના.

૧૧૩.**સુભગા** ભગિની સા'યં, એતસ્સિ'ચ્ચેવમાદિકં;
ન 'ગામ્મ'મિતિ નિદ્દિટ્ઠં, કવીહિ સકલેહિપિ.

૧૧૪.દુટ્ઠા'લઙ્કારવિગમે, સોભના'લઙ્કતિક્કમો;
અલઙ્કારપરિચ્છેદે, આવિભાવં ગમિસ્સતિ.

૧૧૫.દોસે પરીહરિતુ મેસ વરો'પદેસો,
સત્થન્તરાનુસરણેન કતો મયેવં;

વિઞ્આયિ’મં ગરુવરાન’ધિક’પ્પસાદા,
દોસે પરં પરિહરેય્ય યસોભિલાસી.

ઇતિ સઙ્ઘરક્ખિતમહાસામિવિરચિતે સુબોધાલઙ્કારે

દોસપરિહારાવબોધો નામ

દુતિયો પરિચ્છેદો.

૩. ગુણાવબોધ-તતિયપરિચ્છેદ

અનુસન્ધિ

૧૧૬.સમ્ભવન્તિ ગુણા યસ્મા, દોસાને'વ'મતિક્કમે;
દસ્સેસ્સં તે તતો દાનિ, સદ્દે સમ્ભૂસયન્તિ યે.

સદ્દાલઙ્કાર ઉદ્દેસ

૧૧૭.પસાદો'જો, મધુરતા, સમતા, સુખુમાલતા;
સિલેસો'દરતા, કન્તિ, અત્થબ્યત્તિ, સમાધયો.

સદ્દાલઙ્કાર પયોજન

૧૧૮.ગુણેહે'તેહિ સમ્પન્નો, બન્ધો કવિમનોહરો;
સમ્પાદિયતિ કત્તૂનં, કિત્તિ મચ્ચન્તનિમ્મલં.

સદ્દાલઙ્કાર નિદ્દેસ

૧૧૯.અદ્દરાહિતસમ્બન્ધ, સુભગા યા પદા'વલિ;
સુપસિદ્ધા'ભિધેય્યા'યં, **પસાદં** જનયે યથા.

૧૨૦.અલઙ્કરોન્તા **વદનં, મુનિનો'ધરરંસિયો**;
સોભન્તે'રુણરંસી'વ, સમ્પતન્તા'મ્બુજો'દરે.

૧૨૧.ઓજો સમાસબાહુલ્ય, મેસો ગજ્જસ્સ જીવિતં;
પજ્જેપ્ય'ના'કુલો સો'યં,
કન્તો કામીયતે યથા.

૧૨૨.મુનિન્દ મન્દ સઞ્જાત, હાસ ચન્દન લિમ્પિતા;
પલ્લવા ધવલા તસ્સે, વેકો ના'ધરપલ્લવો.

૧૨૩.પદા'ભિધેય્યવિસયં, સમાસ બ્યાસ સમ્ભવં;
યં પારિણત્યં હોતી'હ, સોપિ **ઓજો**'વ તં યથા.

૧૨૪.જોતયિત્વાન સદ્ધમ્મં, સન્તારેત્વા સદેવકે;
જલિત્વા અગ્ગિખન્ધો'વ, નિબ્બુતો સો સસાવકો.

૧૨૫.મત્થકઠી મતસ્સા'પિ, રજોભાવં વજન્તુ મે;

યતો પુઞ્ઞેન તે સેન્તુ, જિન પાદ'મ્બુજદ્વયે.

૧૨૬ઇચ્ચત્ર નિચ્ચપ્પણતિ, ગેધો સાધુ પદિસ્સતિ;
જાયતે'યં ગુણો તિક્ખ, પઞ્ઞાનમભિયોગતો.

૧૨૭મધુરત્તં પદાસત્તિ, ર'નુપ્પાસવસા દ્વિધા;
સિયા સમસુતિ પુબ્બા, વણ્ણા'વુત્તિ પરો યથા.

૧૨૮યદા એસો'ભિસમ્બોધિં, સમ્પત્તો મુનિપુઙ્ગવો;
તદા પભુતિ ધમ્મસ્સ, લોકે જાતો મહુ'સ્સવો.

૧૨૯મુનિન્દમન્દહાસા તે, કુન્દ સન્દોહવિબ્ભમા;
દિસન્ત મનુધાવન્તિ, હસન્તા ચન્દકન્તિયો.

૧૩૦સબ્બકોમલવણ્ણેહિ, ના'નુપ્પાસો પસંસિયો;
યથા'યં માલતીમાલા, લિન લોલા'લિમાલિની.

૧૩૧મુદૂહિ વા કેવલેહિ, કેવલેહિ ફુટેહિ વા,
મિસ્સેહિ વા તિધા હોતિ, વણ્ણેહિ સમતા યથા.

કેવલમુદુસમતા

૧૩૨કોકિલા'લાપસંવાદી, મુનિન્દા'લાપવિબ્ભમો;
હદયઙ્ગમતં યાતિ, સતં દેતિ ચ નિબ્બુતિં.

કેવલફુટસમતા

૧૩૩સમ્ભાવનીયસમ્ભાવં, ભગવન્તં ભવન્તગું;
ભવન્તસાધના'કઙ્ખી, કો ન સમ્ભાવયે વિભું.

મિસ્સકસમતા

૧૩૪લદ્ધચન્દનસંસગ્ગ, સુગન્ધિ મલયા'નિલો;
મન્દ માયાતિ ભીતો'વ, મુનિન્દમુખમારુતા.

૧૩૫અનિટ્ઠુર'ક્ખર'પ્પાયા, સબ્બકોમલ નિસ્સટા;
કિચ્છમુચ્ચારણા'પેત, બ્યઞ્જના સુખુમાલતા.

૧૩૬પસ્સન્તા રૂપવિભવં, સુણન્તા મધુરં ગિરં;
ચરન્તિ સાધૂ [સાધુ (સી-છન્ધાનુરક્ખણત્થં)] સમ્બુદ્ધ, કાલે કેળિપરમ્મુખા.

૧૩૭.અલઙ્કારવિહીના'પિ, સતં સમ્મુખતે'દિસી;
આરોહતિ વિસેસેન, રમણીયા ત'દુજ્જલા.

૧૩૮.રોમઞ્ચ પિઞ્છ રચના, સાધુ વાદાહિતદ્ધની;
લળન્તિ'મે મુનિમેઘુ, મ્મદા સાધુ સિખાવલા.

૧૩૯.સુખુમાલત્ત મત્થે'વ, પદત્થવિસયમ્પિ ચ;
યથા મતાદિસદ્દેસુ, **કિત્તિસેસાદિ**કિત્તનં.

૧૪૦.સિલિટ્ઠ પદ સંસગ્ગ, રમણીય ગુણા'લયો;
સબન્ધગારવો સો'યં, **સિલેસો** નામ તં યથા.

૧૪૧.બાલિ'ન્દુવિબ્ભમ'ચ્છેદિ, નખરા'વલિ કન્તિભિ;
સા મુનિન્દપદ'મ્ભોજ, કન્તિ વો વલિતા'વતં.

૧૪૨.ઉક્કંસવન્તો યોકોચિ, ગુણો યદિ પતીયતે;
ઉદારો'યં ભવે તેન, સનાથા બન્ધપદ્ધતિ.

૧૪૩.પાદમ્ભોજ રજો લિત્ત, ગત્તા યે તવ ગોતમ;
અહો! તે જન્તવો યન્તિ, સબ્બથા નિરજત્તનં.

૧૪૪.એવં જિના'નુભાવસ્સ, સમુક્કંસો'ત્ર દિસ્સતિ;
પઞ્ઞવા વિધિના'નેન, ચિન્તયે પર મીદિસં.

૧૪૫.**ઉદારો** સોપિ વિઞ્ઞેય્યો, યં પસત્થ વિસેસનં;
યથા **કીળાસરો લીલા, હાસો હેમઙ્ગદા**'દયો.

૧૪૬.લોકિય'ત્થા'ન'તિક્કન્તા, કન્તા સબ્બજનાનપિ;
કન્તિ નામા'તિવુત્તસ્સ, વુત્તા સા પરિહારતો.

યથા **મુનિન્દ** ઇચ્ચાદિ.

૧૪૭.**અત્થબ્યત્તા**'ભિધેય્યસ્સા,
નેય્યતા સદ્દતો'ત્થતો;
સા'યં તદુભયા નેય્ય, પરિહારે પદસ્સિતા;
યથા **મરીચિચ્ચાદિ** ચ, **મનોનુરઞ્જનો**ચ્ચાદિ.

પુન અત્થેન યથા

૧૪૮.સભાવા'મલતા ધીર, મુધા પાદનખેસુ તે;

યતો તે’વનતા’નન્ત, મોળિચ્છાયા જહન્તિ નો.

૧૪૯.‘બન્ધસારો’તિ મઞ્ઞન્તિ, યં સમઞ્ઞાપિ વિઞ્ઞુનો;
દસ્સના’વસરં પત્તો, **સમાધિ** નામ’યં ગુણો.

૧૫૦.અઞ્ઞધમ્મો તતો’ઞ્ઞત્થ, લોકસીમા’નુરોધતો;
સમ્મા આધીયતે’ય્યે’સો, ‘**સમાધી**’તિ નિરુચ્ચતિ.

સમાધિ ઉદ્દેસ

૧૫૧.અપાણે પાણીનં ધમ્મો, સમ્મા આધીયતે ક્વચિ,;
નિરૂપે રૂપયુત્તસ્સ, નિરસે સરસસ્સ, ચ.

૧૫૨.અદ્રવે દ્રવયુત્તસ્સ, અકત્તરિપિ કત્તુતા,;
કઠિનસ્સા’સરીરે,પિ, રૂપં તેસં કમા સિયા.

સમાધિનિદ્દેસ

અપાણે પાણીનં ધમ્મો

૧૫૩.ઉણ્ણા પુણ્ણિ’ન્દુના નાથ! દિવાપિ સહ **સઙ્ગમા**;
વિનિદ્દા સમ્પમોદન્તિ, મઞ્ઞે કુમુદિની તવ.

નિરુપે રૂપયુત્તસ્સ

૧૫૪.**દયારસેસુ** મુજ્જન્તા, જના’**મતરસેસ્વિ**’વ;
સુખિતા હતદોસા તે, નાથ! પાદ’મ્બુજા’નતા.

નિરસે સરસસ્સ

૧૫૫.**મધુરેપિ ગુણે** ધીર, ન’પ્પસીદન્તિ યે તવ;
કીદિસી મનસોવુત્તિ, તેસં **ખારગુણાન** ભો’.

અદ્રવે દ્રવયુત્તસ્સ

૧૫૬.સબ્બત્થસિદ્ધ! **ચૂળક**, **પુટપેય્યા મહાગુણા**;
દિસા સમન્તા ધાવન્તિ, કુન્દસોભા સ લક્ખણા.

અકત્તરિપિ કત્તુતા

૧૫૭.**મારા’રિબલ**વિસ્સટ્ઠા, કુણ્ઠા **નાનાવિધા’યુધા**;

લજ્જમાના’ઞ્ઞવેસેન, જિન! **પાદા’નતા** તવ.

કઠિનસ્સા સરીરે

૧૫૮.મુનિન્દભાણુમા કાલો,
દિતો **બોધો’દયા’ચલે**;
સદ્ધમ્મરંસિના ભાતિ, ભિન્દ મન્દતમં પરં.

૧૫૯.**વમનુ’ગ્ગિરનાદ્યે**’તં, ગુણવુત્ય’પરિચ્ચુતં;
અતિસુન્દર મઞ્ઞં તુ, કામં વિન્દતિ **ગામ્મતં**.

૧૬૦.કન્તીનં **વમનબ્યાજા**, મુનિપાદનખા’વલી;
ચન્દકન્તી પિવન્તી’વ, નિપ્પભં તં કરોન્તિયો.

૧૬૧.અચિત્તકત્તુકં રુચ્ય [રુચ્ચ (સી॰)], મિચ્ચેવં ગુણકમ્મતં;
સચિત્તકત્તુકં પે’તં, ગુણકમ્મં યદુ’ત્તમં.

૧૬૨.**ઉગ્ગિરન્તો**’વ **સસ્નેહ**, **રસં** જિનવરો જને;
ભાસન્તો મધુરં ધમ્મં, કં ન સપ્પીણયે જનં.

૧૬૩.યો સદ્દસત્થકુસલો કુસલો નિઘણ્ડુ,
છન્દોઅલઙ્કતિસુ નિચ્ચકતા’ભિયોગો;
સો’યં કવિત્તવિકલોપિ કવીસુ સઙ્ખ્ય,
મોગ્ગચ્છ વિન્દતિ હિ કિત્તિ’ મમન્દરૂપં.

ઇતિ સઙ્ઘરક્ખિતમહાસામિવિરચિતે સુબોધાલઙ્કારે

ગુણાવબોધો નામ

તતિયો પરિચ્છેદો.

૪. અત્થાલઙ્કારાવબોધ-ચતુત્થપરિચ્છેદ

૧૬૪.અત્થાલઙ્કારસહિતા, સગુણા બન્ધપદ્ધતિ;
અચ્ચન્તકન્તા કન્તા [યતો અચ્ચન્તકન્તા (ક॰)] વ વુચ્ચન્તે તે તતો’ધુના.

૧૬૫.**સભાવ**, **વઙ્કવુત્તીનં**, ભેદા **દ્વિધા** અલંક્રિયા;
પઠમા તત્થ વત્થૂનં, નાનાવત્થા’વિભાવિની.

યથા

૧૬૬.લીલા વિકન્તિ સુભગો, દિસા થિર વિલોકનો;
બોધિસત્તઙ્કુરો ભાસં, વિરોચિ વાચ માસભિં.

૧૬૭.વુત્તિ વત્થુસભાવસ્સ, યા’ઞ્ઞથા સા’**પરા** ભવે;
તસ્સા’નન્તવિકપ્પત્તા, હોતિ બીજો’પદસ્સનં.

વઙ્કવુત્તિ અત્થાલઙ્કાર

ઉદ્દેસ

૧૬૮.તત્થા’તિસય, ઉપમા, રૂપકા, વુત્તિ, દીપકં,;
અક્ખેપો, ત્થન્તરન્યાસો, બ્યતિરેકો, વિભાવના.

૧૬૯.હેતુ , ક્કમો, પિયતરં, સમાસ, પરિકપ્પના;
સમાહિતં, પરિયાય, વુત્તિ, બ્યાજોપવણ્ણનં.

૧૭૦.વિસેસ, રુળ્હાહઙ્કારા, સિલેસો, તુલ્યયોગિતા;
નિદસ્સનં, મહન્તત્તં, વઞ્ચના, પ્પકતત્થુતિ,.

૧૭૧.એકાવલિ, અઞ્ઞમઞ્ઞં, સહવુત્તિ, વિરોધિતા;
પરિવુત્તિ, બ્ભમો, ભાવો, મિસ્સ, માસી, રસી, ઇતિ.

૧૭૨.એતે ભેદા સમુદ્દિટ્ઠા, **ભાવો જીવિત** મુચ્ચતે;
વઙ્કવુત્તીસુ પોસેસિ, **સિલેસો** તુ **સિરિં** પરં.

નિદ્દેસ

૧૭૩.પકાસકા વિસેસસ્સ, સિયા’**તિસયવુત્તિ** યા;
લોકા’તિક્કન્તવિસયા, લોકિયા,તિ ચ સા **દ્વિધા**.

૧૭૪લોકિયાતિસયસ્સે’તે,
ભેદા યે જાતિઆદયો;
પટિપાદીયતે ત્વ’જ્જ, **લોકાતિક્કન્તગોચરા**.

૧૭૫પિવન્તિ દેહકન્તી યે, નેત્તઞ્જલિપુટેન તે;
ના’લં હન્તું જિને’સં ત્વં, તણ્હં તણ્હાહરોપિ કિં?

૧૭૬ઉપમાનો’પમેય્યાનં, સધમ્મત્તં સિયો’**પમા**;
સદ્દ, ત્થગમ્મા, વાક્યત્થ, વિસયા,તિ ચ સા **ભિધા**.

૧૭૭સમાસ, પચ્ચયે, વા’દી, **સદ્દા** તેસં વસા **તિધા**;
સદ્દગમ્મા સમાસેન, **મુનિન્દો ચન્દિમા’નનો**.

૧૭૮આયાદી **પચ્ચયા** તેહિ, **વદનં પઙ્કજાયતે**;
મુનિન્દનયન દ્વન્દં, નીલુપ્પલદલીયતિ.

૧૭૯**ઇવાદી** ઇવ, વા, તુલ્ય, સમાન, નિભ, સન્નિભા;
યથા, સઙ્કાસ, તુલિત, પ્પકાસ, પતિરૂપકા.

૧૮૦સરી, સરિક્ખ, સંવાદી, વિરોધિ, સદિસા, વિય;
પટિપક્ખ, પચ્ચનીકા, સપક્ખો, પમિતો, પમા.

૧૮૧પટિબિમ્બ, પટિચ્છન્ન, સરૂપ, સમ, સમિતા;
સવણ્ણા, ભા, પટિનિધિ, સધમ્મા, દિ સલક્ખણા.

૧૮૨જયત્ય , ક્કોસતિ, હસતિ, પતિગજ્જતિ, દૂભતિ;
ઉસૂયત્ય, વજાનાતિ, નિન્દતિ, સ્સતિ, રુન્ધતિ.

૧૮૩તસ્સ ચોરેતિ સોભગ્ગં, તસ્સ કન્તિં વિલુમ્પતિ;
તેન સદ્ધિં વિવદતિ, તુલ્યં તેના’ધિરોહતિ.

૧૮૪કચ્છં વિગાહતે, તસ્સ, ત મન્વેત્ય, નુબન્ધતિ;
તંસીલં, તંનિસેધેતિ, તસ્સ ચા’નુકરોતિ, મે.

૧૮૫ઉપમાનો’પમેય્યાનં, સધમ્મત્તં વિભાવિભિ;
ઇમેહિ ઉપમાભેદા, કેચિ નિય્યન્તિ સમ્પતિ.

૧૮૬વિકાસિપદુમં’વા’તિ, સુન્દરં સુગતા’નનં;
ઇતિ **ધમ્મોપમા** નામ, તુલ્યધમ્મનિદસ્સના.

૧૮૭.ધમ્મહીના ‘‘મુખ’મ્ભોજ, સદિસં મુનિનો’’ઇતિ;
વિપરીતો’પમા ‘‘તુલ્યં, માનનેન’મ્બુજં તવ’’.

૧૮૮.**તવા’નન’મિવ’મ્ભોજં, અમ્ભોજ’મિવ તે મુખં;**
અઞ્ઞમઞ્ઞોપમા સા’યં, અઞ્ઞમઞ્ઞોપમાનતો.

૧૮૯.‘‘યદિ કિઞ્ચિ ભવે’મ્ભોજં, લોચન’બ્ભમુવિબ્ભમં;
ધારેતું મુખસોભં તં, તવે’’તિ **અબ્ભુતોપમા**.

૧૯૦.‘‘સુગન્ધિ સોભા સમ્બન્ધી, સિસિરં’સુ વિરોધિ ચ;
મુખં તવ’મ્બુજંવે’તિ’’, સા **સિલેસોપમા** મતા.

૧૯૧.સરૂપસદ્દવાચ્ચત્તા, સા **સન્તાનોપમા** યથા;
બાલા’વુ’ય્યાનમાલા’યં, સા’લકા’નનસોભિની.

૧૯૨.**ખયી ચન્દો, બહુરજં, પદ્મં, તેહિ તે મુખં;**
સમાનમ્પિ સમુક્કંસિ, ત્ય’યં **નિન્દોપમા** મતા.

૧૯૩.**અસમત્થો મુખેનિ’ન્દુ, જિન! તે પટિગજ્જિતું;**
જળો કલઙ્કી’તિ અયં, **પટિસેધોપમા** સિયા.

૧૯૪.‘‘કચ્છં ચન્દારવિન્દાનં, અતિક્કમ્મ મુખં તવ;
અત્તના’વ સમં જાત’’, મિત્ય’**સાધારણોપમા**.

૧૯૫.‘‘સબ્બ’મ્ભોજ’પ્પભાસારો, રાસિભૂતો’વ કત્થચિ;
તવા’નનં વિભાતી’’તિ, હોતા’**ભૂતોપમા** અયં.

૧૯૬.પતીયતે’**ત્થગમ્મા** તુ, સદ્દસામત્થિયા ક્વચિ;
સમાસ, પ્પચ્ચયે, વાદિ, સદ્દયોગં વિના અપિ.

૧૯૭.**ભિઙ્ગાને’માનિ ચક્ખૂનિ, ના’મ્બુજં મુખ’મેવિ’દં;**
સુબ્યત્તસદિસત્તેન, સા **સરૂપોપમા** મતા.

૧૯૮.‘‘મયે’વ મુખસોભા’સ્સે, ત્યલ’મિન્દુ! વિકત્થના;
યતો’મ્બુજેપિ સા’ત્થીતિ’’, **પરિકપ્પોપમા** અયં.

૧૯૯.‘‘કિં વા’મ્બુજ’ન્તોભન્તાલિ, કિં લોલનયનં મુખં;
મમ દોલાયતે ચિત્ત’’, મિચ્ચ’યં **સંસયોપમા**.

૨૦૦કિઞ્ચિ વત્થું પદસ્સેત્વા, સધમ્મસ્સા’ભિધાનતો;

સામ્યપ્પતીતિસબ્ભાવા, **પતિવત્થુપમા** યથા.

૨૦૧.જનેસુ જાયમાનેસુ, ને'કોપિ જિનસાદિસો;
દુતિયો નનુ નત્થે'વ, પારિજાતસ્સ પાદપો.

૨૦૨.વાક્યત્થેને'વ વાક્યત્થો, યદિ કોચૂ'પમીયતે;
ઇવયુત્તા, વિયુત્તત્તા, સા **વાક્યત્થોપમા દ્વિધા.**

ઇવયુત્તા

૨૦૩.જિનો સંક્લેસતત્તાનં, આવિભૂતો જનાન'યં;
ધમ્મસન્તાપતત્તાનં, ધમ્મકાલે'મ્બુદો વિય.

ઇવવિયુત્તા

૨૦૪.મુનિન્દાનન માભાતિ, વિલાસેકમનોહરં;
ઉદ્ધં સમુગ્ગતસ્સા'પિ, કિં તે ચન્દ વિજમ્ભના.

૨૦૫.સમુબ્બેજેતિ ધીમન્તં, ભિન્નલિઙ્ગાદિકં તુ યં;
ઉપમાદૂસનાયા'લ, મેતં કત્થચિ તં યથા.

૨૦૬.હંસી'વા'યં સસી **ભિન્ન, લિઙ્ગા**, કાસં સરાનિ'વ;
વિજાતિ વચના, હીના, સા'વ ભત્તો ભટો'ધિપે.

૨૦૭.''ખજ્જોતો ભાણુમાલી'વ, વિભાતિ''ત્ય**ધિકોપમા;**
અકુઠત્થા ''બલમ્બોધિ, સાગરો વિય સંખુભિ.''

૨૦૮.''ચન્દે કલઙ્કો ભિઙ્ગો'વે', ત્યુ'**પમાપેક્ખિની** અયં;
ખણ્ડિતા કેરવા'કારો, સકલઙ્કો નિસાકરો.

૨૦૯.ઇચ્ચેવમાદિરૂપેસુ, ભવન્તિ વિગતા'દરા;
કરોન્તિ ચા'દરં ધીરા, પયોગે ક્વચિ દે'વ તુ.

૨૧૦.ઇત્થીયં'વા'જનો યાતિ, વદત્યે'સા પુમા વિય;
પિયો પાણા ઇવા'યં મે, વિજ્જા ધન'મિવ'ચ્ચિતા.

૨૧૧.ભવં વિય મહીપાલ, દેવરાજા વિરોચતે;
અલ'મંસુમતો કચ્છં, તેજસા રોહિતું અયં.

૨૧૨.ઉપમાનો'પમેય્યાનં, અભેદસ્સ નિરૂપના;

ઉપમા’વ તિરોભૂત, ભેદા **રૂપક** મુચ્ચતે.

૨૧૩.અસેસ વત્થુ વિસયં, એકદેસ વિવુત્તિ [વિવત્તિ (ટીકા)], ચ;
તં **દ્વિધા** પુન પચ્ચેકં, સમાસાદિવસા **તિધા**.

અસેસવત્થુવિસયસમાસ

૨૧૪.અઙ્ગુલિદલ સંસોભિં, નખદીધિતિ કેસરં;
સિરસા ન પિલન્ધન્તિ, કે મુનિન્દ પદ’મ્બુજં.

અસેસવત્થુવિસયઅસમાસ

૨૧૫.રતનાનિ ગુણા ભૂરી, કરુણા સીતલં જલં;
ગમ્ભીરત્ત મગાધત્તં, પચ્ચક્ખો’યં જિનો’મ્બુધિ.

અસેસવત્થુવિસયમિસ્સક

૨૧૬.ચન્દિકા મન્દહાસા તે, મુનિન્દ! વદનિ’ન્દુનો;
પબોધયત્ય’યં સાધુ, મનો કુમુદ કાનનં.

૨૧૭.અસેસવત્થુવિસયે, પભેદો રૂપકે અયં;
એકદેસવિવુત્તિમ્હિ, ભેદો દાનિ પવુચ્ચતિ.

એકદેસવિવુત્તિસમાસ

૨૧૮.વિલાસ હાસ કુસુમં, રુચિરા’ધર પલ્લવં;
સુખં કે વા ન વિન્દન્તિ, પસ્સન્તા મુનિનો મુખં.

એકદેસવિવુત્તિઅસમાસ

૨૧૯.પાદદ્વન્દં મુનિન્દસ્સ, દદાતુ વિજયં તવ;
નખરંસી પરં કન્તા, યસ્સ પાપજયદ્ધજા.

એકદેસવિવુત્તિમિસ્સક

૨૨૦.સુનિમ્મલકપોલસ્સ, મુનિન્દ વદનિ’ન્દુનો;
સાધુ’પ્પબુદ્ધ હદયં, જાતં કેરવ કાનનં.

૨૨૧.રૂપકાનિ બહૂન્યે’વ [ટીકાયં ઉદ્ધટં યુત્તરૂપકં સિતપુપ્ફુજલં લોલ, નેત્તભિઙ્ગ તવા’નનં; કસ્સ નામ મનો ધીર, નાકડ્ઢતિ મનોહરં;], **યુત્તા, યુત્તાદિ**ભેદતો;
વિસું ન તાનિ વુત્તાનિ, એત્થે’વ’ન્તોગધાનિ’તિ.

૨૨૨.“ચન્દિમા’કાસપદુમ”, મિચ્ચેતં **ખણ્ડરૂપકં**;
દુક્ક, “મમ્બોરુહવનં, નેત્તાનિ’ચ્ચા”દિ સુન્દરં.

૨૨૩.પરિયન્તો વિકપ્પાનં, રૂપકસ્સો’પમાય ચ;
નત્થિ યં તેન વિઞ્ઞેય્યં, અવુત્ત મનુમાનતો.

૨૨૪.પુનપ્પુન મુચ્ચારણં [પુનપ્પુનુચ્ચારણં યં (સી॰ ક॰)], યમત્થસ્સ, પદસ્સ ચ;
ઉભયેસઞ્ચ વિઞ્ઞેય્યા, સા’ય’**માવુત્તિ** નામતો.

અત્થાવુત્તિ

૨૨૫.મનો **હરતિ** સબ્બેસં, **આદદાતિ** દિસા દસ;
ગણ્હાતિ નિમ્મલત્તઞ્ચ, યસોરાસિ જિનસ્સ’યં.

પદાવુત્તિ

૨૨૬.**વિભાસેન્તિ** દિસા સબ્બા, મુનિનો દેહકન્તિયો;
વિભા સેન્તિ ચ સબ્બાપિ, ચન્દાદીનં હતા વિય.

ઉભયાવુત્તિ

૨૨૭.જિત્વા **વિહરતિ** ક્લેસ, રિપું લોકે જિનો અયં;
વિહરત્ય’રિવગ્ગો’યં, રાસિભૂતો’વ દુજ્જને.

૨૨૮.એકત્થ વત્તમાનમ્પિ, સબ્બવાક્યો’પકારકં;
દીપકં નામ તં ચાદિ, મજ્ઝ, ન્તવિસયં **તિધા**.

આદિ દીપક

૨૨૯.**અકાસિ** બુદ્ધો વેનેય્ય, બન્ધૂન મમિતો’દયં;
સબ્બપાપેહિ ચ સમં, નેકતિત્થિયમદ્દનં.

મજ્ઝે દીપક

૨૩૦.દસ્સનં મુનિનો સાધુ, જનાનં **જાયતે**’મતં;
તદ’ઞ્ઞેસં તુ જન્તૂનં, વિસં નિચ્ચો’પતાપનં.

અન્તદીપક

૨૩૧.અચ્ચન્ત કન્ત લાવણ્ય, ચન્દા’તપ મનોહરો;
જિના’નનિ’ન્દુ ઇન્દુ ચ, કસ્સ ના’નન્દકો **ભવે**.

માલાદીપક

૨૩૨હોતા’વિપ્પટિસારાય, સીલં, પામોજ્જહેતુ સો;
તં પીતિહેતુ, સા ચા’યં, પસ્સદ્ધ્યા’દિ પસિદ્ધિયા.

૨૩૩ઇચ્ચા’દિદીપકત્તેપિ, પુબ્બં પુબ્બ મપેક્ખિની;
વાક્યમાલા પવત્તાતિ, તં **માલાદીપકં** મતં.

૨૩૪અનેને’વ’પ્પકારેન, સેસાન મપિ દીપકે;
વિકપ્પાનં વિધાતબ્બા, નુગતિ સુદ્ધબુદ્ધિભિ.

૨૩૫વિસેસ વચનિ’ચ્છાયં, નિસેધવચનં તુ યં;
અક્ખેપો નામ સોયઞ્ચ, **તિધા** કાલપ્પભેદતો.

૨૩૬એકાકી’ નેકસેનં તં, મારં સ વિજયી જિનો;
કથં ત મથવા તસ્સ, પારમીબલ મીદિસં.

અતીતક્ખેપો.

૨૩૭કિં ચિત્તે’જાસમુગ્ઘાતં, અપત્તો’સ્મીતિ ખિજ્જસે;
પણામો નનુ સો યે’વ, સકિમ્પિ સુગતે ગતો.

વત્તમાનક્ખેપો.

૨૩૮સચ્ચં ન તે ગમિસ્સન્તિ, સિવં સુજનગોચરં;
મિચ્છાદિટ્ઠિ પરિક્કન્ત [પરિકન્ત (ક॰)], માનસા યે સુદુજ્જના.

અનાગતક્ખેપો.

૨૩૯ઞેય્યો **અત્થન્તરન્યાસો**, યો, ઞ્ઞવાક્યત્થસાધનો;
સબ્બબ્યાપી વિસેસટ્ઠો, હિવિસિટ્ઠ’સ્સ ભેદતો.

હિ રહિત સબ્બબ્યાપી

૨૪૦તેપિ લોકહિતા સત્તા, સૂરિયો ચન્દિમા અપિ;
અત્થં પસ્સ ગમિસ્સન્તિ, નિયમો કેન લઙ્ઘ્યતે.

હિ સહિત સબ્બબ્યાપી

૨૪૧સત્થા દેવમનુસ્સાનં, વસી સોપિ મુનિસ્સરો;
ગતો’વ નિબ્બુતિં સબ્બે, સઙ્ખારા ન **હિ** સસ્સતા.

હિ રહિત વિસેસક

૨૪૨.જિનો સંસારકન્તારા, જનં પાપેતિ [પાપેસિ (ક॰)] નિબ્બુતિં;
નનુ યુત્તા ગતિ સા'યં, વેસારજ્જ સમઙ્ગિનં.

હિ સહિત વિસેસક

૨૪૩.સુરત્તં તે'ધરકુટં, જિના રઞ્જેતિ માનસં;
સયં રાગપરીતા હિ, પરે રઞ્જેન્તિ સઙ્ગતે.

૨૪૪.વાચ્ચે ગમ્મે થ વત્થૂનં, સદિસત્તે પભેદનં;
બ્યતિરેકો'ય'મપ્યે'કો, ભયભેદા **ચતુબ્બિધો**.

વાચ્ચએકબ્યતિરેક

૨૪૫.ગમ્ભીરત્ત મહત્તાદિ, ગુણા જલધિના જિના!;
તુલ્યો ત્વ મસિ ભેદો તુ, સરીરેને'દિસેન તે.

વાચ્ચ ઉભયબ્યતિરેક

૨૪૬.મહાસત્તા'તિગમ્ભીરા, સાગરો સુગતોપિ ચ;
સાગરો'ઞ્જનસઙ્કાસો, જિનો ચામીકરજ્જુતિ.

ગમ્મ એકબ્યતિરેક

૨૪૭.ન સન્તાપાપહં નેવિ, ચ્છિતદં મિગલોચનં;
મુનિન્દ! નયનદ્વન્દં, તવ તગ્ગુણ ભૂસિતં.

ગમ્મઉભયબ્યતિરેક

૨૪૮.મુનિન્દાનન મમ્ભોજ, મેસં નાનત્ત મીદિસં;
સુવુત્તા'મતસન્દાયી, વદનં ને'દિસ'મ્બુજં.

૨૪૯.પસિદ્ધં કારણં યત્થ, નિવત્તેત્વા' ઞ્ઞાકારણં;
સાભાવિકત્ત મથવા, વિભાબ્યં સા **વિભાવના**.

કારણન્તરવિભાવના

**૨૫૦.અનઞ્જિતા'સિતં નેત્તં, અધરો રઞ્જિતા'રુણો;
સમાનતા ભમુ ચા'યં, જિના'નાવઞ્ચિતા તવ.**

સાભાવિક વિભાવના

૨૫૧ન હોતિ ખલુ દુજ્જન્ય, મપિ દુજ્જનસઙ્ગમે;
સભાવનિમ્મલતરે, સાધુજન્તૂન ચેતસિ.

૨૫૨જનકો , ઞાપકો ચેતિ, દુવિધા **હેતવો** સિયું;
પટિસઙ્ખરણં તેસં, અલઙ્કારતાયો'દિતં.

૨૫૩ભાવા'ભાવ કિચ્ચવસા, ચિત્તહેતુવસાપિ ચ;
ભેદા'નન્તા ઇદં તેસં, મુખમત્ત નિદસ્સનં.

૨૫૪.પરમત્થપકાસે'ક, રસા સબ્બમનોહરા;
મુનિનો દેસના'યં મે, કામં તોસેતિ માનસં.

ભાવકિચ્ચો કારકહેતુ.

૨૫૫.ધીરેહિ સહ સંવાસા, સદ્ધમ્મસ્સા'ભિયોગતો;
નિગ્ગહેનિ'ન્દ્રિયાનઞ્ચ, દુક્ખસ્સુ'પસમો સિયા.

અભાવકિચ્ચો કારકહેતુ.

૨૫૬.મુનિન્દ'ચન્દ સંવાદિ, કન્તભાવો'પસોભિના;
મુખેને'વ સુબોધં તે, મનં પાપા'ભિનિસ્સટં.

ભાવકિચ્ચો ઞાપકહેતુ.

૨૫૭.સાધુહત્થા'રવિન્દાનિ, સઙ્કોચયતિ તે કથં;
મુનિન્દ! ચરણદ્વન્દ, રાગબાલા'તપો કુસં?

અયુત્તકારી ચિત્તહેતુ.

૨૫૮.સઙ્કોચયન્તિ જન્તૂનં, પાણિપઙ્કેરુહાનિ'હ;
મુનિન્દ! ચરણદ્વન્દ, નખ ચન્દાન' મંસવો.

યુત્તકારી ચિત્તહેતુ.

૨૫૯.ઉદ્દિટ્ઠાનં પદત્થાનં, અનુદ્દેસો યથાક્કમં;
'**સઙ્ખ્યાન**'મિતિ નિદ્દિટ્ઠં, **યથાસઙ્ખ્યં કમો**પિ ચ.

**૨૬૦.આલાપ હાસ લીળાહિ, મુનિન્દ! વિજયા તવ;
કોકિલા કુમુદાનિ ચો, પસેવન્તે વનં જલં.**

૨૬૧સિયા **પિયતરં** નામ, અત્થરૂપસ્સ કસ્સચિ;
પિયસ્સા’તિસયેને’તં, યં હોતિ પટિપાદનં.

૨૬૨.**પીતિયા મે સમુપ્પન્ના, સન્ત! સન્દસ્સના તવ;**
કાલેના’યં ભવે પીતિ, તવે’વ પુન દસ્સના.

૨૬૩.વણ્ણિતેનો’પમાનેન, વુત્યા’ધિપ્પેત વત્થુનો;
સમાસવુત્તિ નામા’યં, અત્થ સઙ્ખેપ રૂપતો.

૨૬૪.સા’યં વિસેસ્યમત્તેન, **ભિન્ના’ભિન્નવિસેસના**;
અત્થે’વ અપરા પ્ય’ત્થિ, **ભિન્ના’ભિન્નવિસેસના**.

અભિન્નવિસેસન

૨૬૫વિસુદ્ધા’મતસન્દાયી, પસત્થરતના’લયો;
ગમ્ભીરો ચા’ય’ મમ્બોધિ, પુઞ્ઞેના’પાદિતો મયા.

ભિન્નાભિન્નવિસેસન

૨૬૬ઇચ્છિત’ત્થપદો સારો, ફલપુપ્ફો’પસોભિતો;
સચ્છાયો’ય’મપુબ્બોવ કપ્પરુક્ખો સમુટ્ઠિતો.

૨૬૭સાગરત્તેન સદ્ધમ્મો, રુક્ખત્તેનો’દિતો જિનો;
સબ્બે સાધારણા ધમ્મા, પુબ્બત્રા’ઞ્ઞત્ર તુ’ત્તયં.

૨૬૮.વત્થુનો’ઞ્ઞપ્પકારેન, ઠિતા વુત્તિ તદ’ઞ્ઞથા;
પરિકપ્પીયતે યત્થ, સા હોતિ **પરિકપ્પના**.

૨૬૯ઉપમા’બ્ભન્તરત્તેન, કિરિયાદિવસેન ચ;
કમેનો’દાહરિસ્સામિ, વિવિધા પરિકપ્પના.

ઉપમાબ્ભન્તરપરિકપ્પના

૨૭૦ઇચ્છાભઙ્ગા’તુરા’સીના, તા’તિનિચ્ચલ મચ્છરા;
વસં નેન્તિ’વ ધીરં તં, તદા યોગા’ભિયોગતો.

ક્રિયાપરિકપ્પના

૨૭૧ગજં મારો સમારુળ્હો, યુદ્ધાય’ચ્ચન્ત’મુન્નતં;
મગ્ગ મન્વેસતી નૂન, જિનભીતો પલાયિતું.

ગુણપરિકપ્પના

૨૭૨મુનિન્દ! પાદદ્વન્દે તે, ચારુ રાજિવ સુન્દરે;
મઞ્એ પાપા'ભિ'સમ્મદ્દ, જાતસોણેન સોણિમા.

૨૭૩મઞ્એ, સઙ્કે, ધુવં, નૂન, મિવ, મિચ્ચેવ માદિહિ;
સા'યં બ્યઞ્જીયતે ક્વા'પિ, ક્વા'પિ વાક્યેન ગમ્યતે.

ગમ્મપરિકપ્પના

૨૭૪દયા સઞ્જાત સરસા, દેહા નિક્ખન્તકન્તિયો;
પીણેન્તા જિન! તે સાધુ, જનં સરસતં નયું.

૨૭૫આરબ્ભન્તસ્સ યંકિઞ્ચિ, કત્તું પુઞ્અવસા પુન;
સાધન'ન્તરલાભો યો, તં વદન્તિ **સમાહિતં**.

૨૭૬મારા'રિભઙ્ગા'ભિમુખ, માનસો તસ્સ સત્થુનો;
મહામહી મહારવં, રવી'ય'મુપકારિકા.

૨૭૭અવત્વા'ભિમતં તસ્સ, સિદ્ધિયા દસ્સન'ઞ્અથા;
વદન્તિ તં '**પરિયાય, વુત્તી**'તિ સુચિબુદ્ધયો.

૨૭૮વિવટ'ઙ્ગણનિક્ખિત્તં, ધન'મારક્ખ વજ્જિતં;
ધનકામ! યથાકામં, તુવં ગચ્છ યદિચ્છસિ.

૨૭૯થુતિં કરોતિ નિન્દન્તો, વિય તં **બ્યાજવણ્ણનં**;
દોસા'ભાસા ગુણા એવ, યન્તિ સન્નિધિ મત્ર હિ.

૨૮૦સઞ્ચાલેતુ મલં ત્વં'સિ, ભુસં કુવલયા'ખિલં;
વિસેસં તાવતા નાથ!, ગુણાનં તે વદામ કિં?

૨૮૧વિસેસિ'ચ્છાયં દબ્બસ્સ, ક્રિયા, જાતિ, ગુણસ્સ ચ;
વેકલ્લદસ્સનં યત્ર, **વિસેસો** નામ યં ભવે.

૨૮૨ન રથા, ન ચ માતઙ્ગા, ન હયા, ન પદાતયો;
જિતો મારારિ મુનિના, સમ્ભારાવજ્જનેન હિ.

દબ્બવિસેસવુત્તિ.

૨૮૩ન બદ્ધા ભૂકુટિ, નેવ, ફુરિતો દસનચ્છદો;

मारारिभङ्गं चा'कासि, मुनि वीरो वरो सयं.

क्रियाविसेसवुत्ति.

२८४न दिसासु ब्यात्ता [तता (क॰)] रंसि,
नालोको लोकपत्थटो;
तथाप्य'न्धतमहरं, परं साधुसुभासितं.

जातिविसेसवुत्ति.

२८५न खरं, न हि वा थद्धं, मुनिन्द! वचनं तव;
तथापि गाळ्हं खणति, निम्मूलं जनतामदं.

गुणविसेसवुत्ति

२८६दस्सीयते'तिरित्तं तु, सूरवीरत्तनं यहिं;
वदन्ति विञ्ञूवचनं, **रुळ्हाहङ्कार** मीदिसं.

२८७दमे नन्दोपनन्दस्स, किं मे ब्यापारदस्सना?
पुत्ता मे पादसम्भत्ता, सज्जा सन्ते'व तादिसे.

२८८**सिलेसो** वचना'नेका, भिधेय्ये'कपदायुतं;
अभिन्नपदवाक्यादि, वसा **तेधा**'य मीरितो.

२८९अन्धतमहरो हारी, समारुळ्हो महोदयं;
राजते रंसिमाली'यं, भगवा बोधयं जने.

अभिन्नपदवाक्यसिलेसो.

२९०सारदा'मलका'भासो, समानीत परिक्खयो;
कुमुदा'करसम्बोधो, पीणेति जनतं सुधी.

भिन्नपदवाक्यसिलेसो.

२९१समाहित'त्तविनयो, अहीन मद मद्दनो;
सुगतो विसदं पातु, पाणिनं सो विनायको.

भिन्नाभिन्नपदवाक्यसिलेसो.

२९२विरुद्धा, विरुद्धा, भिन्न, कम्मा, नियमवा, परो;
नियम'क्खेपवचनो, अविरोधि, विरोध्य'पि.

૨૯૩.ઓચિત્ય સમ્પોસકાદિ, સિલેસો, પદજા’દિ [પદજાતિ (ક॰)] પિ;
એસં નિદસ્સનેસ્વે’વ, રૂપ માવિ ભવિસ્સતિ.

વિરુદ્ધકમ્મસિલેસ

૨૯૪.સવસે વત્તયં લોકં, અખિલં કલ્લવિગ્ગહો;
પરાભવતિ મારારિ, ધમ્મરાજા વિજમ્ભતે.

અવિરુદ્ધકમ્મસિલેસ

૨૯૫.સભાવમધુરં પુઞ્ઞ વિસેસો’દય સમ્ભવં;
સુણન્તિ વાચં મુનિનો, જના પસ્સન્તિ ચા’મતં.

અભિન્નકમ્મસિલેસ

૨૯૬.અન્ધકારા’પહારાય , સભાવ મધુરાય ચ;
મનો પીણેતિ જન્તૂનં, જિનો વાચાય ભાય ચ.

નિયમવન્તસિલેસ

૨૯૭.કેસ’ક્ખીનં’વ કણ્હત્તં, ભમૂનંયેવ વઙ્કતા;
પાણિપાદા’ધરાનં’વ, મુનિન્દસ્સા’ભિરત્તતા.

નિયમક્ખેપસિલેસ

૨૯૮.પાણિપાદા’ધરેસ્વે’વ, સારાગો તવ દિસ્સતિ;
દિસ્સતે સો’ય મથવા, નાથ! સાધુગુણેસ્વ’પિ.

અવિરોધિસિલેસ

૨૯૯.સલક્ખણો’તિસુભગો, તેજસ્સી નિયતો’દયો;
લોકેસો જિતસંક્લેસો,
વિભાતિ સમણિસ્સરો.

વિરોધિસિલેસ

૩૦૦.અસમોપિ સમો લોકે,
લોકેસોપિ નરુત્તમો;
સદયો પ્ય’દયો પાપે, ચિત્તા’યં મુનિનો ગતિ.

ઓચિત્યસમ્પોસકપદસિલેસ

૩૦૧.સંસારદુક્ખો'પહતા, વનતા જનતા ત્વયિ;
સુખ મિચ્છિત મચ્ચન્તં, અમતન્દદ! વિન્દતિ.

૩૦૨.ગુણયુત્તેહિ વત્થૂહિ, સમં કત્વાન કસ્સચિ;
સંકિત્તનં ભવતિ યં, સા મતા **તુલ્યયોગિતા**.

૩૦૩.**સમ્પત્તસમ્મદો લોકો, સમ્પત્તા'લોકસમ્પદો;**
ઉભોહિ રંસિમાલી ચ, ભગવા ચ તમોનુદો.

૩૦૪.અત્થન્તરં સાધયતા, કિઞ્ચિ તં સદિસં ફલં;
દસ્સીયતે અસન્તં વા, સન્તં વા તં **નિદસ્સનં**.

અસન્તફલનિદસ્સન

૩૦૫.ઉદયા સમણિન્દસ્સ, યન્તિ પાપા પરાભવં;
ધમ્મરાજવિરુદ્ધાનં, સૂચયન્તા દુર'ન્તતં.

સન્તફલનિદસ્સન

૩૦૬.સિરો નિક્ખિત્ત ચરણો, ચ્છરિયાન'મ્બુજાન'યં;
પરમ'બ્ભુતતં લોકે, વિઞ્ઞાપેત'ત્તનો જિનો.

૩૦૭.વિભૂતિયા મહન્તત્તં, અધિપ્પાયસ્સ વા સિયા;
પરમુક્કંસતં યાતં, તં **મહન્તત્ત** મીરિતં.

વિભૂતિમહન્તત્ત

૩૦૮.કિરીટ રતન'ચ્છાયા, નુવિદ્ધા'તપ વારણો;
પુરા પરં સિરિં વિન્દિ, બોધિસત્તો' ભિનિક્ખમા.

અધિપ્પાયમહન્તત્ત

૩૦૯.સત્તો સમ્બોધિયં બોધિ, સત્તો સત્તહિતાય સો;
હિત્વા સ્નેહરસાબન્ધ, મપિ રાહુલમાતરં.

૩૧૦.ગોપેત્વા વણ્ણનીયં યં, કિઞ્ચિ દસ્સીયતે પરં;
અસમં વા સમં તસ્સ, યદિ સા **વઞ્ચના** મતા.

અસમવઞ્ચના

૩૧૧.પુરતો ન સહસ્સેસુ, ન પઞ્ચેસુ ચ તાદિનો;

મારો પરેસુ તસ્સે’સં, સહસ્સં દસવડ્ઢિતં.

સમવઞ્ચના

૩૧૨વિવાદ મનુયુઞ્જન્તો, મુનિન્દવદનિ’ન્દુના;
સમ્પુણ્ણો ચન્દિમા ના’યં, છત્ત મેતં મનોભુનો.

૩૧૩.પરાનુવત્તનાદીહિ, નિબ્બિન્દેનિ’હ યા કતા;
થુતિ ર’પ્પકતે સા’યં, સિયા **અપ્પકતત્થુતિ**.

૩૧૪.**સુખં જીવન્તિ હરિણા, વનેસ્વ’પરસેવિનો;**
અનાયાસો પલાભેહિ, જલદબ્ભઙ્કુરાદિભિ.

૩૧૫ઉત્તરં ઉત્તરં યત્થ, પુબ્બપુબ્બવિસેસનં;
સિયા **એકાવલિ** સા’યં, દ્વિધા વિધિ, નિસેધતો.

વિધિએકાવલિ

૩૧૬.પાદા નખાલિ રુચિરા, નખાલિ રંસિ ભાસુરા;
રંસીતમોપહાને’ક, રસા સોભન્તિ સત્થુનો.

નિસેધએકાવલિ

૩૧૭.અસન્તુટ્ઠો યતિ નેવ,
સન્તોસો ના’લયાહતો;
ના’લયો યો સ જન્તૂનં, ના’નન્ત બ્યસના વહો.

૩૧૮.યહિં ભૂસિય ભૂસત્તં, અઞ્ઞમઞ્ઞં તુ વત્થુનં;
વિના’વ સદિસત્તં તં, **અઞ્ઞમઞ્ઞવિભૂસનં**.

૩૧૯.**બ્યામં’સુ મણ્ડલં તેન, મુનિના લોકબન્ધુના;**
મહન્તિં વિન્દતી કન્તિં, સોપિ તેનેવ તાદિસિં.

૩૨૦કથનં સહભાવસ્સ, ક્રિયાય ચ, ગુણસ્સ ચ;
‘**સહવુત્તી**’તિ વિઞ્ઞેય્યં, ત’દુદાહરણં યથા.

ક્રિયાસહવુત્તિ

૩૨૧.જલન્તિ ચન્દરંસીહિ, સમં સત્થુ નખં સવો;
વિજમ્ભતિ ચ ચન્દેન, સમં તમ્મુખચન્દિમા.

૩૨૨જિનો'દયેન મલીનં, સહ દુજ્જન ચેતસા;
પાપં દિસા સુવિમલા, સહ સજ્જન ચેતસા.

૩૨૩વિરોધીનં પદ'ત્થાનં, યત્થ સંસગ્ગદસ્સનં;
સમુક્કંસા'ભિધાનત્થં, મતા સા'યં **વિરોધિતા**.

૩૨૪ગુણા સભાવ મધુરા, અપિ લોકે'ક બન્ધુનો;
સેવિતા પાપ સેવીનં, સમ્પદ્દસેન્તિ માનસં.

૩૨૫યસ્સ કસ્સ ચિ દાનેન, યસ્સ કસ્સ ચિ વત્થુનો;
વિસિટ્ઠસ્સ ચ માદાનં, '**પરિવુત્તી**'તિ સા મતા.

૩૨૬પુરા પરેસં દત્વાન, મનુઞ્ઞં નયનાદિકં;
મુનિના સમનુપ્પત્તા, દાનિ સબ્બઞ્ઞુતાસિરી [મુનિન્દ! સમનુપ્પત્તો, દાનિ સબ્બઞ્ઞુતાસિરિં (ક॰)].

૩૨૭કિઞ્ચિ દિસ્વાન વિઞ્ઞાતા, પટિપજ્જતિ તંસમં;
સંસયા'પગતં વત્થું, યત્થ સો'યં **ભમો** મતો.

૩૨૮સમં દિસાસુ'જ્જલાસુ, જિન પાદ નખં'સુના;
પસ્સન્તા અભિનન્દન્તિ, ચન્દા'તપ મના જના.

૩૨૯પવુચ્ચતે યં નામાદિ, કવીનં ભાવબોધનં;
યેન કેનચિ વણ્ણેન, **ભાવો** નામા'ય મીરિતો.

૩૩૦નનુ તેયે'વ સન્તાનો, સાગરા ન કુલાચલા;
મનમ્પિ મરિયાદં યે, સંવટ્ટેપિ જહન્તિ નો.

૩૩૧અઙ્ગઙ્ગિ ભાવા સદિસ, બલભાવા ચ બન્ધને;
સંસગ્ગો'લઙ્કતીનં યો, તં '**મિસ્સ**'ન્તિ પવુચ્ચતિ.

અઙ્ગીભાવમિસ્સ

૩૩૨પસત્થા મુનિનો પાદ, નખ રંસિ મહાનદી;
અહો! ગાળ્હં નિમુગ્ગોપિ, સુખયત્યે'વ તે જને.

સદિસ બલ ભાવ મિસ્સ

૩૩૩વેસો સભાવ મધુરો, રૂપં નેત્ત રસાયનં;

મધૂ'વ મુનિનો વાચા, ન સમ્પીણેતિ કં જનં.

૩૩૪.**આસી** નામ સિયા'ત્થસ્સ, ઇક્કસ્સા'સીસનં યથા;
તિલોકે'કગતિ નાથો,
પાતુ લોક મપાયતો.

૩૩૫.રસ'પ્પતીતિ જનકં, જાયતે યં વિભૂસનં;
'**રસવન્ત**'ન્તિ તં ઞેય્યં, રસવન્ત વિધાનતો.

૩૩૬.**રાગા'નત'બ્ભુત સરોજ મુખં ધરાય,**
પાદા તિલોકગરુનો'ધિક બન્ધરાગા;
આદાય નિચ્ચસરસેન કરેન ગાળ્હં,
સઞ્ચુમ્બયન્તિ સતતા'હિત સમ્ભમેન.

૩૩૭ઇચ્ચા'નુગમ્મ પુરિમાચરિયા'નુભાવં,
સઙ્ખેપતો નિગદિતો'ય મલઙ્કતીનં;
ભેદો'પરૂપરિ કવીહિ વિકપ્પિયાનં,
કો નામ પસ્સિતુ મલં ખલુ તાસ મન્તં.

ઇતિ સઙ્ઘરક્ખિતમહાસામિ વિરચિતે સુબોધાલઙ્કારે

અત્થાલઙ્કારાવબોધો નામ

ચતુત્થો પરિચ્છેદો.

૫. ભાવાવબોધ-પઞ્ચમપરિચ્છેદ

૩૩૮.પટિભાનવતા લોક, વોહાર'મનુસારિના;
તતો'ચિત્ય સમુલ્લાસ, વેદિના કવિના પરં.

૩૩૯ઠાયિસમ્બન્ધિનો ભાવ, વિભાવા સા'નુભાવકા;
સમ્બજ્ઝન્તિ નિબન્ધા તે, રસ'સ્સાદાય સાધુનં.

ભાવઅધિપ્પાય

૩૪૦ચિત્ત વુત્તિ વિસેસા તુ, ભાવયન્તિ રસે યતો;
રત્યાદયો તતો ભાવ, સદ્દેન પરિકિત્તિતા.

ઠાયીભાવઅધિપ્પાય

૩૪૧વિરોધિના'ઞ્ઞભાવેન, યો ભાવો ન તિરોહિતો;
સીલેન તિટ્ઠતિ'ચ્ચેસો, '**ઠાયીભાવો**'તિ સદ્દિતો.

ઠાયીભાવપ્પભેદઉદ્દેસ

૩૪૨.રતિ, હસ્સો, ચ સોકો, ચ,
કોધુ, સ્સાહા, ભયં,પિ ચ;
જિગુચ્છા, વિમ્હયો, ચેવ, સમો ચ નવ **ઠાયિનો**.

બ્યભિચારીભાવઅધિપ્પાય

૩૪૩તિરોભાવા, વિભાવા'દિ, વિસેસના'ભિમુખ્યતો;
યે તે ચરન્તિ સીલેન, તે હોન્તિ **બ્યભિચારિનો**.

બ્યભિચારિભાવપભેદ

૩૪૪નિબ્બેદો , તક્ક, સઙ્કા, સમ,
ધિતિ, જળતા, દીનતુ, ગ્ગા, લસત્તં,
સુત્તં, તાસો, ગિલાનુ, સ્સુક, હરિસ,
સતિ, સ્સા, વિસાદા, બહિત્થા [બહિદ્ધા (ક॰)];
ચિન્તા, ગબ્બા, પમારો, મરિસ, મદ,
મતુ, મ્માદ, મોહા, વિબોધો,
નિદ્દા, વેગા, સબિલં, મરણ,
ચપલતા [સચપલા (ક॰)], બ્યાધિ, **તેત્તિંસ** મેતે.

સત્તિકભાવઅધિપ્પાય

૩૪૫સમાહિત’ત્ત’પ્પભવં, **સત્તં** [સત્વં (ક॰)] તેનો’પપાદિતા;
સત્તિકા [સાત્વિકા (ક॰)] પ્ય’નુભાવત્તે, વિસું **ભાવા** ભવન્તિ તે.

સત્તિકભાવપ્પભેદ

૩૪૬થમ્ભો, પળય, રોમઞ્ચા, તથા સેદ, સ્સુ, વેપથુ;
વેવણ્ણિયં, વિસરતા, ભાવા’ટ્ઠે’તે તુ સત્તિકા.

૩૪૭યદા રત્યાદયો ભાવા, ઠિતિસીલા ન હોન્તિ ચે;
તદા સબ્બેપિ તે ભાવા, ભવન્તિ બ્યભિચારિનો.

૩૪૮**વિભાવો** કારણં તેસુ, પ્પત્તિયુ’દ્દીપને તથા;
યો સિયા બોધકો તેસં,
અનુભાવો’ય મીરિતો.

૩૪૯નેકહેતું મનોવુત્તિ, વિસેસઞ્ચ વિભાવિતું;
ભાવં વિભાવા’નુભાવા, વણ્ણિયા બન્ધને ફુટં.

૩૫૦સવિભાવા’નુભાવેહિ, ભાવા તે તે યથારહં;
વણ્ણનીયા યથો’ચિત્યં, લોકરૂપા’નુગામિના.

૩૫૧ચિત્ત વુત્તિ વિસેસત્તા, માનસા સત્તિકા’ઙ્ગતો;
બહિ નિસ્સટ સેદાદિ, અનુભાવેહિ વણ્ણિયા.

રસઅધિપ્પાય

૩૫૨સામાજિકાન માનન્દો, યો બન્ધત્થા’નુસારિનં;
રસીયતીતિ તઞ્ઞૂહિ, **રસો** નામા’ય’મીરિતો.

રસપ્પભેદ

૩૫૩સવિભાવા, નુભાવેહિ, સત્તિક,બ્યભિચારિભિ;
અસ્સાદિયત્ત માનીય, માનો ઠાયે’વ સો રસો.

૩૫૪સિઙ્ગાર,હસ્સ,કરુણા, રુદ્દ,વીર,ભયાનકા;
બીભચ્છ,બ્ભુત,સન્તા, ચ, રસા ઠાયીન નુક્કમા.

૩૫૫દુક્ખરૂપે’ય’ માનન્દો, કથં નુ કરુણાદિકે?

સિયા સોતૂનમાનન્દો,
સોકો વેસ્સન્તરસ્સ હિ.

ઠાયીભાવ નિદ્દેસ રતિટ્ઠાયીભાવ

૩૫૬.રમ્મ,દેસ, કલા, કાલ, વેસાદિ, પટિસેવના;
યુવાન’ઞ્ઞોઞ્ઞરત્તાનં, પમોદો **રતિ** રુચ્ચતે.

૩૫૭.યુત્યા ભાવાનુભાવા તે, નિબન્ધા પોસયન્તિ નં;
સોપ્ય’યોગ, વિપ્પયોગ, સમ્ભોગાનં વસા **તિધા.**

હસ્સટ્ઠાયીભાવ

૩૫૮.વિકારા’કતિઆદીહિ, અત્તનો થ પરસ્સ વા;
હસ્સો નિદ્દા, સમા’લસ્ય, મુચ્છાદિ,બ્યભિચારિભિ;
પરિપોસે સિયા હસ્સો, ભિય્યો’ત્થિપભુતીનં સો.

હસ્સપ્પભેદ

૩૫૯.સિત મિહ વિકાસિ નયનં,
કિઞ્ચા’લક્ખિય દિજં તુ તં **હસિતં**;
મધુરસ્સરં **વિહસિતં**, અંસસિરોકમ્પ**મુપહસિતં.**

૩૬૦.**અપહસિતં** સજલ’ક્ખિ, વિક્ખિત્તઙ્ગં ભવત્ય’**તિહસિતં**;
દ્વે દ્વે કથિતા ચે’સં,
જેટ્ઠે [મજ્ઝે’ધમેતિ એત્થ મજ્ઝે અધમેતિ પદચ્છેદો] મજ્ઝે’ધમે ચ કમસો.

કરુણટ્ઠાયીભાવ

૩૬૧.સોકરૂપો તુ **કરુણો**, નિટ્ઠપ્પત્તિ’ટ્ઠ નાસતો;
તત્થા’**નુભાવા** રુદિત, પળય,ત્થમ્ભકાદયો;
વિસાદા,લસ્ય,મરણ, ચિન્તા’દી **બ્યભિચારિનો.**

રુદ્દટ્ઠાયીભાવ

૩૬૨.કોધો મચ્છરિયા’દીહિ, પોસે તાસ, મદાદિભિ;
નયના’રુણતાદીહિ, **રુદ્દો** નામ રસો ભવે.

વીરટ્ઠાયીભાવ

૩૬૩પતાપ, વિક્કમા'દીહુ, સ્સાહો '**વીરો**'તિ સઞ્ઞિતો;
રણ,દાન,દયાયોગા, વીરો'યં **તિવિધો** ભવે;
તેવા'**નુભાવા** ધિતિ,મ, ત્યા'દયો **બ્યભિચારિનો**.

ભયટ્ઠાયીભાવ

૩૬૪વિકારા,સનિ,સત્તા'દિ, ભયુ'ક્કંસો **ભયાનકો**;
સેદા'દયો **નુભાવે**'ત્થ, તાસા'દી **બ્યભિચારિનો**.

જિગુચ્છાટ્ઠાયીભાવ

૩૬૫જિગુચ્છા રુધિરા'દીહિ, પૂત્યા'દીહિ વિરાગતો;
બીભચ્છો ખોભનુ'બ્બેગી, કમેન કરુણાયુતો;
નાસા વિકૂણનાદીહિ, સઙ્કાદીહિ'સ્સ પોસનં.

વિમ્હયટ્ઠાયીભાવ

૩૬૬અતિ લોક પદત્થેહિ, વિમ્હયો'યં રસો'**બ્ભુતો**;
તસ્સા'**નુભાવા** સેદ,સ્સુ, સાધુવાદા'દયો સિયું;
તાસા,વેગ,ધિતિ,પ્પઞ્ઞા, હોન્તે'ત્થ **બ્યભિચારિનો**.

સમટ્ઠાયીભાવ

૩૬૭ઠાયીભાવો સમો મેત્તા, દયા,મોદા'દિ સમ્ભવો;
ભાવાદીહિ ત'દુક્કંસો, **સન્તો** સન્ત નિસેવિતો.

ઇતિ સઙ્ઘરક્ખિત મહાસામિવિરચિતે સુબોધાલઙ્કારે

રસભાવા'વબોધો નામ

પઞ્ચમો પરિચ્છેદો.

સુબોધાલઙ્કારો સમત્તો.